

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра цивільного права та процесу

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Речове право»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
081 Право (правозастосування)

Харків (Вінниця) 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри цивільного права та процесу (протокол від 23.08.2023 № 8)

Розробник:

1. Доцент кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук,
Скриннікова Катерина Олегівна

Рецензенти:

1. Зайцев О. Л. – канд. юрид. наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ;

2. Устименко О. А. – канд. юрид. наук, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
ТЕМА № 1.Становлення та розвиток доктрини речових прав.	18	2	4			12	залік
ТЕМА№ 2 Власність як економічна та правова категорія	18	2	4			12	
ТЕМА № 3. Види права власності	18	4	4			10	
ТЕМА № 4 Основні вимоги передбачені законодавством для набуття права власності	18	2	4			12	
ТЕМА №5 Припинення права власності	18	4	4			10	
ТЕМА №6 Поняття та види права спільної власності	18	2	4			12	
ТЕМА№ 7 Право власності на землю (земельну ділянку)	18	4	4			10	
ТЕМА №8 Право власності на житло	18	2	4			12	
ТЕМА №9 . Загальна характеристика захисту права власності	18	4	4			10	
ТЕМА № 10 Загальні положення про речові права на чуже майно	18	4	4			10	
Всього за семестр № 10:	180	30	40			110	

**Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
ТЕМА № 1.Становлення та розвиток доктрини речових прав.	18	2				16	залік
ТЕМА№ 2 Власність як економічна та правова категорія	18	2				16	
ТЕМА № 3. Види права власності	18		2			16	
ТЕМА № 4 Основні вимоги передбачені законодавством для набуття права власності	18		2			16	
ТЕМА №5 Припинення права власності	18		2			16	
ТЕМА №6 Поняття та види права спільної власності	18	2				16	
ТЕМА№ 7 Право власності на землю (земельну ділянку)	18		2			16	
ТЕМА №8 Право власності на житло	18					18	
ТЕМА №9 . Загальна характеристика захисту права власності	18	2	2			14	
ТЕМА № 10 Загальні положення про речові права на чуже майно	18	2				16	
Всього за семестр № 10:	180	10	10			160	

3. Методичні вказівки до семінарських занять

ТЕМА № 1. Становлення та розвиток доктрини речових прав

Семінарське заняття: Становлення та розвиток доктрини речових прав

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо загальних положень про речове право та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання –

Навчальні питання:

1. Поняття та ознаки речового права.
2. Підстави виникнення речових прав.
3. Об'єкти та суб'єкти речового права.
4. Види речових прав.
5. Захист речових прав.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Поняття та ознаки речового права.

В межах першого питання слід визначитися з поняттям речового права в суб'єктивному та суб'єктивному розумінні. З'ясувати ознаки речового права. Виявити співвідношення речового права із зобов'язальним.

2. Підстави виникнення речових прав.

Розглядаючи друге питання теми, необхідно розкрити та стисло охарактеризувати підстави виникнення речових прав. Крім того, особливу увагу доцільно звернути на судові рішення стосовно окресленого питання та провести їх аналіз.

3. Об'єкти та суб'єкти речового права.

Об'єкти речового права. Охарактеризувати об'єкти речового права. Визначитися із суб'єктами речових прав. Розкриваючи третє питання, необхідно звернутися до теорії права та з'ясувати правовий статус суб'єктів, які є учасниками речових правовідносин. Після цього необхідно розглянути специфіку суб'єктного складу, залежно від фактичних обставин, що стали підставою виникнення речових правовідносин. Особливості участі держави, органи публічної влади у речових правовідносинах.

4. Види речових прав.

Розкриваючи черв'яке питання – види речових прав, – слід акцентувати увагу на особливостях кожного з них.

5. Захист речових прав.

Говорячи про п'яте питання – захист речових прав, - слід дати поняття захисту прав взагалі. Крім того, необхідно провести аналіз основних цивільно-правових способів захисту права власності.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Місце речового права в системі права України.
2. Взаємозв'язок речового права з іншими галузями права.
3. Доктринальні підходи до визначення поняття «речове право».

Теми для рефератів:

1. Ознаки речового права.
2. Загальна характеристика речових прав.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.
9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.
10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.
12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.
13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.
14. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.
15. Кухарєв, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарєв. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.

16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема № 2. Власність як економічна та правова категорія

Семінарське заняття: Власність як економічна та правова категорія

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо загальних положень права власності та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання –

Навчальні питання:

1. Поняття права власності як економічної та правової категорії.
2. Право власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні.
3. Суб'єкти та об'єкти права власності.
4. Зміст права власності.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Поняття права власності як економічної та правової категорії.

Відповідаючи на перше питання, необхідно звернутися до доктринальних засад теорії права, цивільного права. При цьому варто обрати черговість викладення матеріалу від загального до спеціального, тобто починаючи від аналізу категорій «власність» та «право власності», які містить теорія права, до категорій, що містяться в наукових працях вчених-юристів, які представляють цивільно-правову школу. При цьому необхідно чітко дати визначення категорії «право власності», вказати його ознаки та провести їх аналіз. Окремо слід розкрити зміст права власності як економічної категорії.

2. Право власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні.

В межах даного питання доцільно проаналізувати поняття «право власності» в об'єктивному розумінні. Окремо необхідно звернутися до положень цивільного законодавства щодо підстав набуття права власності здійсненню правомочностей по володінню користуванню і розпорядженню. Приділити увагу регулюванню відносин власності іншими галузями права.

3. Суб'єкти та об'єкти права власності.

В межах даного питання доцільно проаналізувати поняття «суб'єкта» права власності. Окремо необхідно характеризувати фізичних осіб, юридичних осіб, Український народ, державу Україна, територіальні громади як учасників цивільних правовідносин. Приділити увагу розкриттю поняття об'єктів відносин власності. Звернутися до норм інших галузей права які регулюють відновини власності.

4. Зміст права власності.

Розкриваючи питання змісту права власності необхідно чітко дати визначення категорії «право власності», вказати його ознаки та провести їх аналіз. Окремо слід

розкрити зміст права власності, характеризуючи правомочності володіння, користування та розпорядження.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Право власності в об'єктивному розумінні.
2. Право власності юридичної особи та право власності фізичної особи: порівняльний аспект.
3. Межі здійснення права власності

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.
9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.
10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.
12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.

13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.
14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.
15. Кухарев, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарев. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.
16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема № 3: Види права власності

Семінарське заняття: Види права власності

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо видів права власності та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття поділу права власності за різними критеріями.
2. Право власності Українського народу.
3. Право приватної власності.
4. Право державної власності.
5. Право комунальної власності.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Поняття поділу права власності за різними критеріями.

Відповідаючи на перше питання, необхідно звернутися до доктринальних засад теорії права, цивільного права. При цьому варто обрати черговість викладення матеріалу від загального до спеціального, тобто починаючи від аналізу категорій «власність» та «право власності», які містить теорія права, до категорій, що містяться в наукових працях вчених-юристів, які представляють цивільно-правову школу. При цьому необхідно чітко дати визначення категорії «право власності», вказати його ознаки та провести їх аналіз.

2. Право власності Українського народу.

В межах даного питання доцільно проаналізувати поняття «Український народ» в суб'єктивному розумінні. Окремо необхідно звернутися до положень цивільного законодавства щодо права власності здійсненню правомочностей по володінню користуванню. Приділити увагу регулюванню відносин власності іншими галузями права.

3. Право приватної власності.

Розкриваючи питання змісту права власності необхідно чітко дати визначення категорії «приватна власність», вказати його ознаки та провести їх аналіз. Окремо слід розкрити зміст права приватної власності, характеризуючи правомочності володіння, користування та розпорядження.

4. Право державної власності.

В межах даного питання доцільно проаналізувати поняття «право державної власності» в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Окремо необхідно звернутися до положень цивільного законодавства щодо підстав набуття права власності здійсненню правомочностей по володінню користуванню і розпорядженню. Приділити увагу регулюванню відносин власності іншими галузями права.

5. Право комунальної власності.

В межах даного питання доцільно проаналізувати поняття «право власності» та «право комунальної власності» в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Окремо необхідно звернутися до положень цивільного законодавства щодо підстав набуття права власності здійсненню правомочностей по володінню користуванню і розпорядженню. Приділити увагу регулюванню відносин власності іншими галузями права.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Право власності в об'єктивному розумінні.
2. Право власності юридичної особи та право власності фізичної особи: порівняльний аспект.
- 3.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.

9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.

10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.

12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.

13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.

14. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.

15. Кухарєв, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарєв. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.

16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема № 4: Основні вимоги передбачені законодавством для набуття права власності

Семінарське заняття: Основні вимоги передбачені законодавством для набуття права власності

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо вимог передбачених для набуття права власності та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Підстави набуття права власності.
2. Момент виникнення права власності у набувача.
3. Здійснення права власності.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Підстави набуття права власності.

Відповідаючи на перше питання, необхідно класифікувати підстави (способи) набуття права власності. При цьому необхідно чітко дати визначення категорії «первісних» та «похідних» підстав набуття права власності, вказати їх ознаки та провести їх аналіз. Окремо слід розкрити зміст поняття «набувальна давність» та «приватизація».

2. Момент виникнення права власності у набувача.

В межах даного питання доцільно проаналізувати момент виникнення у набувача права власності за первісними та похідними підставами права власності. Окремо необхідно звернутися до положень цивільного законодавства щодо підстав набуття права власності за правочином здійсненню правомочностей по володінню користуванню і розпорядженню.

3. Здійснення права власності.

Розкриваючи питання здійснення права власності необхідно чітко дати визначення категорії «здійснення», вказати його ознаки та провести їх аналіз. Окремо слід розкрити порядок та межі здійснення права власності. Доцільним буде приділити увагу характеристиці поняття “тягара утримання майна” та “ризикі випадкового знищення та пошкодження майна”.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Набуття права власності на перероблену річ.
2. Набуття права власності на знахідку.
3. Набуття права власності на підставі приватизації.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.

9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.

10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.

12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.

13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.

14. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.

15. Кухарєв, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарєв. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.

16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема № 5: Припинення права власності

Семінарське заняття: Припинення права власності

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо припинення права власності та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Підстави припинення права власності.
2. Відмова від права власності.
3. Припинення права власності внаслідок знищення майна.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Підстави припинення права власності.

Відповідаючи на перше питання, необхідно звернутися до доктринальних засад теорії права, цивільного права. При цьому варто обрати з аналізу категорії

«припинення права власності», які містить теорія права, до категорій, що містяться в наукових працях вчених-юристів, які представляють цивільно-правову школу. При цьому необхідно визначити загальні засади припинення права власності.

2. Відмова від права власності.

В межах даного питання доцільно проаналізувати відмову від права власності як підстава припинення права власності. З'ясувати можливість визначення моменту припинення права власності. Зупинитися на наслідках відмови від свого права власності.

3. Припинення права власності внаслідок знищення майна.

Розкриваючи питання припинення права власності в наслідок знищення майна необхідно встановити розуміння поняття «знищення речі». Зупинитися на моменті припинення права власності за таких підстав.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Припинення права власності на підставі конфіскації майна.
2. Припинення права власності на майно що не може належати особі.
3. Припинення права власності на майно у зв'язку з зверненням стягнення на майно за зобов'язаннями власника.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.
9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.

10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.

12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.

13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.

14. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.

15. Кухарєв, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарєв. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.

16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема №6 Поняття та види права спільної власності

Семінарське заняття: Поняття та види права спільної власності

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо видів права власності та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання –

Навчальні питання:

1. Поняття та види права спільної власності.
2. Право спільної часткової власності.
3. Право спільної сумісної власності.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Поняття та види права спільної власності.

При розкритті першого питання слід звернути увагу, що право спільної власності характеризується двома ознаками: а) єдністю об'єкта; б) множинністю суб'єктів права власності. Крім того, право спільної власності може розглядатися в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Особливу увагу варто приділити поділу права спільної власності на види – спільну часткову та спільну сумісну.

2. Право спільної часткової власності.

Розкриваючи друге питання необхідно знати, що спільна часткова власність – це власність двох чи більше осіб із визначенням часток кожного з них у праві власності. Розкрити здійснення права спільної часткової власності, а також утримання майна, що перебуває у спільній частковій власності. Слід також охарактеризувати переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності

3. Право спільної сумісної власності.

Розгляд третього питання щодо передбачає, що спільна сумісна власність – це власність двох і більше осіб без визначення часток кожного з них у праві власності на майно. Варто звернути увагу, що частка кожного із співвласників визначається лише у випадку припинення спільної власності (наприклад, при поділі спільного майна) або у разі перетворення спільної сумісної власності у спільну часткову власність. Слід розкрити здійснення права спільної сумісної власності. Окремо слід охарактеризувати виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності. Звернення стягнення на частку майна, що є у спільній сумісній власності, а також поділ майна, що є у спільній сумісній власності.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Здійснення права спільної часткової власності.
2. Виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності.
3. Право спільної сумісної власності.

Теми для рефератів:

1. Звернення стягнення на частку майна, що є у спільній сумісній власності.
2. Особливості припинення спільної сумісної власності.
3. Утримання майна, що перебуває у спільній частковій власності.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з

мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.

9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.

10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.

12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.

13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.

14. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.

15. Кухарєв, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарєв. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.

16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема № 7. Право власності на землю (земельну ділянку)

Семінарське заняття: Право власності на землю (земельну ділянку)

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо права власності на землю (земельну ділянку) та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності.
2. Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку).
3. Право власника на забудову земельної ділянки.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності.

В межах першого питання слід надати визначення поняття «право власності на землю» та визначити поширення цього поняття. Окремо слід приділити увагу визначенню поняття «земельна ділянка» та коло застосування цього поняття.

2. Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку).

З'ясувати хто є суб'єктами права власності на землю та земельну ділянку та приділити увагу характеристиці кожного з них. Варто зазначити, що суб'єктами права власності на землю можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава та територіальні громади. Слід розкрити коло повноважень кожного з суб'єктів.

3. Право власника на забудову земельної ділянки.

Слід надати загальну характеристику самочинному будівництву та правовим наслідкам. Правові підстави їх пред'явлення. Право на земельну ділянку при придбанні житлового будинку, будівлі або споруди, що розміщені на ній.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Самочинне будівництво поняття та правові наслідки.

2. Поняття права власності створювати на земельній ділянці закриті водойми.

3. Характеристика цільового призначення земельної ділянки.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.

5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.

8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.

9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.

10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.

12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.

13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.

14. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.

15. Кухарєв, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарєв. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.

16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема № 8. Право власності на житло

Семінарське заняття: Право власності на житло

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо права власності на житло та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання –

Навчальні питання:

1. Поняття житла.

2. Права власника житлового будинку, квартири.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1.Поняття житла.

В межах першого питання слід надати визначення поняття “житла”. Розкрити поняття житловий будинок, садиба, квартира як об’єкти права власності.

2. Право власника житлового будинку,квартири.

Слід надати загальну характеристику права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку кооперативу. Окремо охарактеризувати об’єднання співвласників багатоквартирного будинку.

Теми цільових виступів та рефератів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Садиба правове визначення та межі реалізації прав.
2. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку правова природа та межі реалізації прав.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.
9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.
10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.
12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.
13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.

14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.

15. Кухарев, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарев. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.

16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема № 9. Загальна характеристика захисту права власності

Семінарське заняття: Загальна характеристика захисту права власності

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо захисту права власності та навчитися застосовувати на практиці відповідні положення цивільного законодавства.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та види захисту права власності.
2. Речово-правові способи захисту права власності.
3. Зобов'язально-правові та інші способи захисту права власності.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Поняття та види захисту права власності.

В межах першого питання слід надати визначення захисту права власності та визначитися із способами захисту права власності. Які із встановлених ст. 16 ЦК України способів захисту прав та інтересів можуть бути застосовані для захисту права власності. Надати характеристику спеціальному способу захисту права власності, передбаченого ст. 392 ЦК України – визнання права власності.

2. Речово-правові способи захисту права власності

Слід надати загальну характеристику речово-правовим способам захисту права власності. Окремо охарактеризувати віндикаційний позов, негаторний позов. Правові підстави їх пред'явлення. Розрахунки при витребуванні майна із чужого незаконного володіння. Особливості витребування грошей та цінних паперів.

3. Зобов'язально-правові та інші способи захисту права власності.

В межах даного питання необхідно охарактеризувати зобов'язально-правові способи захисту права власності. Окремої уваги потребують: позов про відшкодування завданої шкоди майну власника; позов про повернення майна, що придбане або збережене за рахунок коштів іншої особи без достатніх підстав.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Способи захисту права власності.
2. Порядок розрахунків власника з добросовісним та недобросовісним набувачем при віндикації.

3. Особливості витребування грошей та цінних паперів.
4. Відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку із зниженням їх цінності.

Теми для рефератів:

1. Негаторний позов: поняття, правові умови пред'явлення.
2. Віндикаційний позов: поняття, правові умови пред'явлення.
3. Визнання права власності.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.
9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.
10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.
12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.

13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.

14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.

15. Кухарев, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарев. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.

16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

Тема № 10. Загальні положення про речові права на чуже майно

Семінарське заняття: Загальні положення про речові права на чуже майно

Навчальна мета заняття: засвоїти матеріал щодо речових прав на чуже майно.

Кількість годин

денна форма навчання – 4 годин;

заочна форма навчання –

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика речових прав на чуже майно.
2. Право володіння чужим майном як речове право.
3. Право користування чужим майном як речове право (сервітут).
4. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
5. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

Методичні вказівки до кожного питання теми:

1. Загальна характеристика речових прав на чуже майно.

В межах даного питання слід надати загальну характеристику речових прав на чуже майно. З'ясувати співвідношення речових прав на чуже майно із правом власності. Назвати та стисло охарактеризувати види речових прав на чуже майно, встановлені цивільним законодавством.

2. Право володіння чужим майном як речове право.

Поняття права володіння чужим майном. Виникнення та припинення права володіння чужим майном. Розкрити співвідношення права володіння чужим майном із володінням як правомочністю змісту права власності. Обов'язок недобросовісного володільця негайно повернути майно особі, яка має на нього право власності чи інше право або яка є добросовісним володільцем.

3. Право користування чужим майном як речове право (сервітут).

Поняття права користування чужим майном як речового права. Встановлення сервітуту та його зміст. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим

нерухомим майном. Розкрити та стисло охарактеризувати підстави припинення сервітуту.

4. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).

В межах даного питання слід надати поняття права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Охарактеризувати підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Строк договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Розкрити права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої у користування для сільськогосподарських потреб. Права та обов'язки землекористувача. Право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою. Розкрити припинення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

5. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

Слід передусім дати поняття права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій). Визначити підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови. Розкрити права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови. Права та обов'язки землекористувача. Розкрити підстави припинення права користування земельною ділянкою для забудови. Охарактеризувати правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою.

Теми цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Загальна характеристика речових прав на чуже майно.
2. Виникнення та припинення права володіння чужим майном.
3. Припинення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб
4. Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови.

Теми для рефератів:

1. Тенденція розвитку суміжних речових прав (речово-правових інститутів) у законодавстві України.
2. Поняття і види сервітутів.
3. Співвідношення речових прав на чуже майно із правом власності.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
4. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. № 5464-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.

5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
8. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>.
9. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.
10. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
11. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.
12. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.
13. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.
14. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.
15. Кухарєв, О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: моногр. / О. Є. Кухарєв. – Київ: Алерта, 2019. – 498 с.
16. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.

4. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
4. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. №1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.
6. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» від 07.02.2014 № 5 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>
7. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія / О. Є. Аврамова; МОН України, Західноукр. нац. ун-т. - Тернопіль: ЗУНУ, 2021. - 426 с.
8. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 332 с.
9. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.] ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2023. – 420с.
10. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. – Харків: Право, 2017. – 808 с.
11. Харченко Г. Г. Речові права: монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 432 с.
12. Речове право: підручник / Р. А. Майданик. К.: Алерта, 2019. 1102 с.
13. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362с.
14. Корпоративні правовідносини : монографія / Ю. М. Жорнокуй, С. О. Сліпченко, В. Г. Жорнокуй; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ЕКУС, 2021. – 248 с.
15. Право власності. Способи захисту крізь призму судової практики: монографія/ за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2023. 616 с.
16. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т.3 Право власності та інші речові права / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2023.- 808 с.

Додаткова

1. Спасибо-Фатєєва І.В. Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду : коментарі науковців / О. П. Печений, І. В. Спасибо-Фатєєва та ін., за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Екус, 2020. 496 с.

2. Козловська Л. Визнання права власності на спадкове майно за рішенням суду в юридичному складі підстав спадкування // Юридична Україна. – 2012. – № 7. – С. 53-56.

3. Чалий, Ю. І. Захист давнісного володіння земельною ділянкою: окремі проблемні аспекти / Юрій Іванович Чалий // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2021. – № 4 (95). – С. 90-97.

4. Мороз О. В. Укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення. Право і суспільство. 2022. № 3. С. 58-64.

5. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар. Т.3: Право власності та інші речові права/ за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2023. – 808с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України: Офіційний веб-сайт URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Верховний Суд: Офіційний веб-сайт URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
3. Міністерство юстиції України: Офіційний веб-сайт URL: <http://www.minjust.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського Офіційний веб-сайт URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>